

Labklājības ministrija

Vasaras skola
sociālajiem darbiniekiem darbam ar ģimenēm ar bērniem
Apšuciems, Tukuma novads, Engures pagasts
21.09.2021-23.09.2021.

Tēma «Ievads PIK»

Ieva Ozola

23.09.2021.

Vasaras skolu realizē "Nodibinājums «C Modulis»,
Pieaugušo neformālās izglītības iestāde «C Modulis».

Pamatvajadzību kritēriju izvērtēšanas metode (PIK)

- **Uz ģimeni vērstā gadījuma vadīšana** ir SDGB sociālajā dienestā prakses modelis darbā ar konkrētu klientu mērķgrupu.
- Klientu mērķgrupa ir **ģimenes ar multiplām problēmām, kurās bērnu aprūpes nodrošināšanas grūtības un pamešana novārtā ir saistītas ar aprūpētāju jebkāda veida atkarību, garīgās attīstības vai psihiskās veselības traucējumiem un ilgstošu nabadzību**.
- Lai sociālais darbinieks varētu noteikt ģimenei piemērotāko intervenci un piesaistāmos pakalpojumus, gadījuma vadīšana tiek veikta noteiktos posmos:
 - **izvērtēšana, intervence, novērtēšana;**
- Lai noteiktu bērnu aprūpes nodrošināšanas grūtības katrā unikālā gadījumā, **izvērtēšanas fokuss ir vērsts uz vecāku aprūpes nodrošināšanas grūtību izvērtēšanu un bērna pamatvajadzību nodrošināšanu**.
- Izvērtēšanā vienlīdz tiek pievērsta uzmanība bērna, aprūpētāja un abu mijiedarbības aspektiem, **ģimenes sistēmas un vides kontekstā** (grūtības, resursi, spējas un iespējas).

1. PIRMREIZĒJĀS INFORMĀCIJAS IZVĒRTĒŠANA >5

Nav SDĢB klients/Ir SDĢB klients izvērtēšana

Krīzes situācijas, akūta apdraudējuma, vardarbības situācijas identificēšana, iejaukšanās tempa izvērtēšana

VIENOŠANĀS PAR SADARBĪBU

2. SĀKOTNĒJĀ IZVĒRTĒŠANA >30-40

PAMATVAJADZĪBU IZVĒRTĒŠANA

APDRAUDĒJUMA RISKU IZVĒRTĒŠANA

PAMATINFORMĀCIJAS PAR ĢIMENI IEVĀKŠANA, SOCIĀLĀS SITUĀCIJĀS IZVĒRTĒŠANA, SĀKOTNĒJĀS HIPOTĒZES, PIENĒMUMI

3. PAPLAŠINĀTĀ IZVĒRTĒŠANA >40

Paplašinātā izvērtēšana ir fokusēta uz ģimenes sistēmas un ģimenes locekļu grūtību un resursu izvērtēšanu, ievērojot Ģimenes modeļa elementus.

Ģimenes sistēmas izvērtēšana var ietvert piem., genogrammu; ekokarti; resursu analīzi, ģimenes attiecību mijiedarbības izvērtēšanu, ģimenes lomas izpēti, ģimenes sapulces u.c.

Vecāka un bērna grūtību izvērtēšana, piem., mijiedarbības analīzi, piesaistes veida noteikšanu, vecāku labklājības un sociālās funkcionēšanas analīze, Vecāku kompetenču izvērtēšana, prasmju izvērtēšana, Grūtības un stiprās puses;

Vides un kopienas resursu izvērtēšana ģimenei u.c.

Padziļinātā izvērtēšana ir fokusēta uz vecāka/aprūpētāja problēmas, kura būtiski ietekmē bērna aprūpi, izvērtēšanu:

Atkarības izvērtēšana;

Garīgu, psihisku traucējumu ietekmes izvērtēšana;

Prasmju izvērtēšana;

Vardarbīgas (emocionālās, fiziskās, pamešana novārtā) uzvedības ģimenē izvērtēšana, mazināšana, aprūpētāju uzvedības izmaiņu izvērtēšana u.c.

3. PADZIĻINĀTĀ IZVĒRTĒŠANA >40

VIENOŠANĀS PAR SADARBĪBAS PLĀNU

Pamatvajadzību izvērtēšanas «formula»:

Vecumposms + bērna pamatvajadzības + aprūpētāja tipiskā rīcība (ģimenes/vides kontekstā) + nosacītā «norma» iepriekšējie kritērijiem = **bērna aprūpes nodrošināšanas atbilstības līmenis**

Pamatvajadzību kritēriju izvērtēšanas (PIK) metode

- Sociālajam darbiniekam aprūpētāja aprūpes nodrošināšanas spējas un iespējas **izvērtēšana notiek sākot no pirmās informācijas saņemšanas**, izmantojot daudzveidīgas metodes (*novērošana, intervija, dzīves vietas vizīte, vecāku lomu karte, ģimenes sistēmas analīze, PIK u.c.*).
- Pamatvajadzību kritēriju izvērtēšana (PIK) ir viena no izvērtēšanas metodēm, lai **identificētu tos bērna aprūpes nodrošināšanas aspektus, kurus aprūpētājam būtu jāuzlabo (jāattīsta, jāapgūst vai jākompensē ar atbilstošu pakalpojumu), lai mazinātu apdraudējuma riskus bērna pamatvajadzību nodrošināšanā.**
- **Aprūpētāju motivācijas, spēju un iespēju attīstīšana bērna aprūpes nodrošināšanā, ģimenes locekļu mijiedarbības uzlabošana, elastīgākas un atvērtākas ģimenes sistēmas atbalstīšana ir primārais sociālā darbinieka mērķis uz ģimeni vērstā gadījuma vadīšanā.** Aprūpētāja individuālo problēmu mazināšana ir sekundārs sociālā darbinieka mērķis šajā prakses modelī.

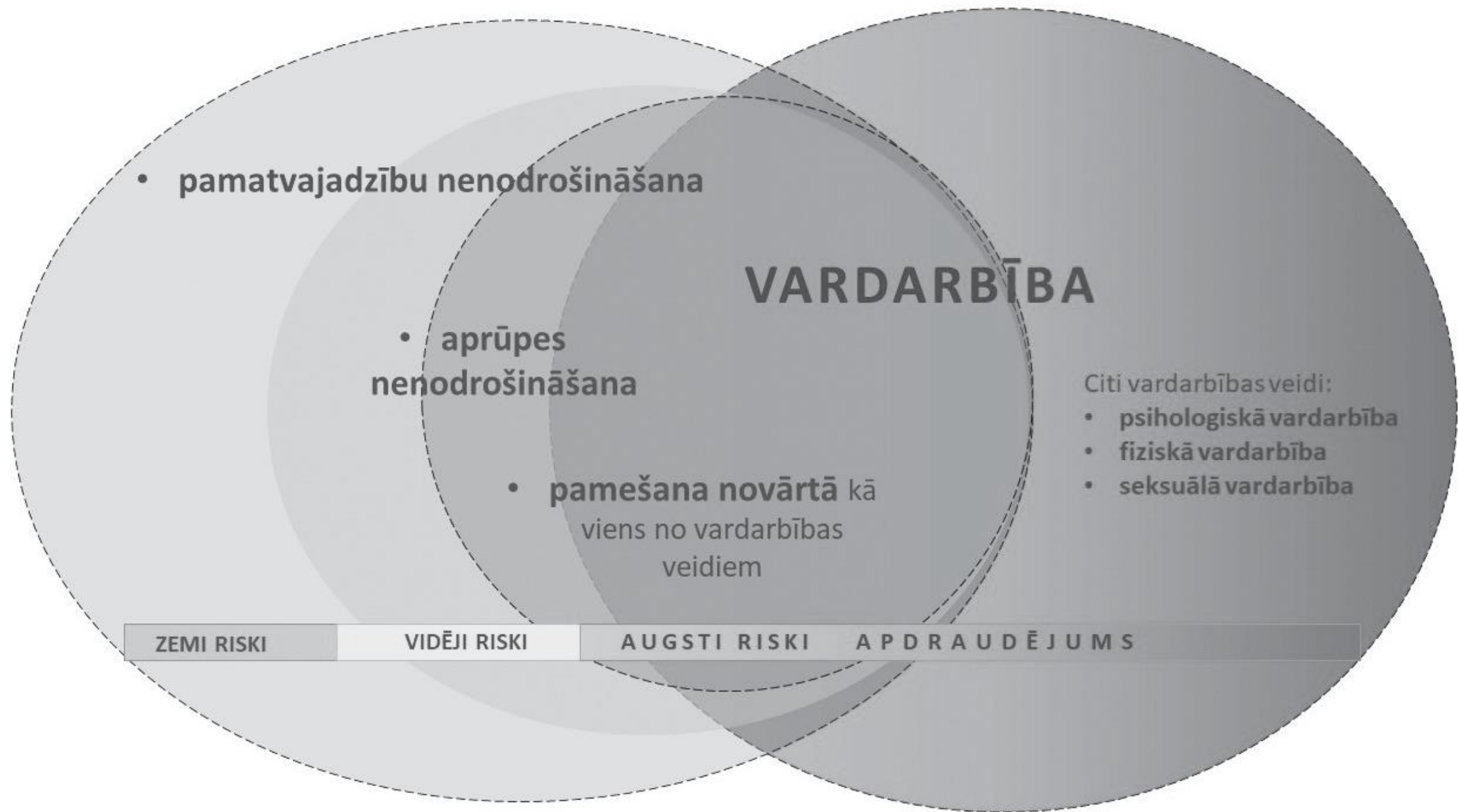
PIK metodes mērķis ir sniegt strukturētu pamatvajadzību nodrošināšanas kritēriju uzskaitījumu ar skaidrojumiem, lai izvērtētu un iegūtu pēc iespējas objektīvāku priekšstatu par pamatvajadzību nodrošinājumu bērnam un pamatvajadzību nenodrošināšanas apdraudējuma risku pakāpi. (*Metodika. Pielikums Nr.1.*)

PIK sociālajā darbā ģimenēm ar bērniem var izmantot vairākos veidos:

- ✓ Piemērotākais PIK pielietojums ir apdraudējuma riska līmeņu noteikšanā, kas saistīti ar pamatvajadzību nenodrošināšanu bērniem ģimenēs ar multiplām problēmām (SD ĢB klientu mērķgrupas kritēriji).
- ✓ PIK palīdz precīzi noteikt un izvērtēt konkrētus pamatvajadzību nodrošināšanas aspektus, ņemot vērā bērna vecumposmu.
- ✓ Ja jau pirmreizējā informācija satur ziņas par akūtu apdraudējumu bērnam vai aprūpētājam, kas saistīts ar izteiktu pamatvajadzību nenodrošināšanu, tad PIK var kalpot kā palīgs, lai izvērtētu pamatvajadzību nenodrošināšanas raksturu un sniegtu konkrētu praktisku palīdzību.
- ✓ Situācijās, kad sadarbības laikā ar ģimeni darbiniekam rodas nojauta vai pieņēmumi, ka bērnam un/vai aprūpētājam ir grūtības pamatvajadzību nodrošināšanā, bet tās nav skaidri nosakāmas, tad PIK ir piemērots instrumentārijs šo vajadzību identificēšanai.
- ✓ PIK var tikt izmantots gan kā atsevišķa izvērtēšanas metode, gan kā citu metožu sastāvdaļa.

PIK pielietošanā ir jāņem vērā:

- Nav jēgas formālam un sasteigtam procesam.
- Izvērtēšanai ir jāvelta tik ilgs laiks, cik tas sociālajam darbiniekam ir nepieciešams. Tādēļ Izvērtēšanas procesa matricā ir paredzēts laika diapazons.
- PIK ir jāņem vērā ģimenes sistēmas, ģimenes realitātes («vecumposma», attīstības stadijas) un vides konteksts.
- Ģimenes pašnoteikšanās cienīšana.
- Ģimenes iesaistīšana un līdzdalība visos aspektos, kas skar ģimeni.
- Cieņa pret ģimenes privāto telpu un ikdienu.
- Izvērtēšanas secinājumu un īpaši apgalvojumu rūpīga kritiska analīze.

PIK struktūra

- **Vecumposmi** 0-3, 4-6, 7-12;
- **Pamatvajadzību bloki:**
 - A. Bērna fiziskā aprūpe;
 - B. Bērna drošība;
 - C. Piesaiste un attiecības;
 - D. Sociālās attiecības un attīstība;
- **Apdraudējuma riski:** augsti, vidēji, zemi (?)

Labklājības ministrija

Vasaras skola
sociālajiem darbiniekiem darbam ar ģimenēm ar bērniem
Apšuciems, Tukuma novads, Engures pagasts
21.09.2021-23.09.2021.

**Tēma «Bērnu vecumposmā 4-6
pamatvajadzību izvērtēšana»**

Pasniedzēja: Ieva Ozola

23.09.2021.

Vasaras skolu realizē "Nodibinājums «C Modulis»,
Pieaugušo neformālās izglītības iestāde «C Modulis».

Bērna attīstība

Cilvēka mūžs astoņos posmos:

- 1) Prenatālais attīstības posms (*prenatal period*, pirms dzimšanas);
- 2) Zīdaiņa vecums (*infancy, līdz 1 gadam*) un mazbērna posms (*toodlerhood*) no dzimšanas līdz 3 gadiem;
- 3) Agrīnā bērnība (*early childhood*) 3-6 gadi;
- 4) Vidējā bērnība (*middle childhood*) 6-11 gadi;
- 5) Pusaudža un jaunieša vecums (*adolescence*) no 11-20 gadi;
- 6) Agrīnais pieaugušā vecums (*young adulthood*) no 20-40 gadi;
- 7) Vidējais pieaugušā vecums (*middle adulthood*) 40-65 gadi;
- 8) Vēlīnais pieaugušā vecums (*late adulthood*) virs 65 gadi

Papalia, Olds, Feldman, Kail, Cavanaugh no Martinsone, K. (Zina.red) (2015). Psiholoģija 1. Pamatjautājumi: teorija un pētījumi.

Bērna attīstība

- Fiziskā
- Kognitīvā
- Emocionālā
- Sociālā
- Psiholoģiskā
- Apvienojošie koncepti – psihoseksuālā attīstība,

Jean Piaget, Eric Ericson, Kolhberg

Bērna attīstības
uzdevumi 4-7 gadu
vecumposmā
atšķirībā no 0-3

Eriksona psihosociālās attīstības teorija: stadijas un iespējamie risinājumi

Stadija un aptuvenais vecums	Krīzes risinājums (+/_)	Pozitīva risinājuma priekšnoteikumi
Zīdaiņa vecums (0-1)	Uzticēšanās-neuzticēšanās	Uzticēšanās ir saistīta ar konsekventu vecāku gadību un atsaucību zīdaiņa vajadzībām. Zīdaiņim veidojas pamatu uzticēšanās pasaulei, jeb bāzes uzticēšanās sajūta, savas vērtības sajūta.
Agrīnā bērnība (2-3)	Autonomija-kauns un šaubas	Bērns mācās attīstīt savas spējas, varēšanu, patstāvību un saņemt vecāku atbalstu savos centienos
Rotaļu vecums (4-6)	Iniciatīva, izvēle – vainas sajūta	Ar rotaļām un pasaules izzināšanu bērns attīsta iztēli, iniciatību, saņem vecāku un vienaudžu atbalstu

Eriksona psihosociālās attīstības teorija: stadijas un iespējamie risinājumi

Stadija un aptuvenais vecums	Krīzes risinājums (+/_)	Pozitīva risinājuma priekšnoteikumi
Skolas vecums (7-11)	Kompetence, varēšana – mazvērtība	Skolā un mājās bērns attīsta savu varēšanu, sociālās iemaņas un spējas, mācās sadarboties ar vienaudžiem, pieaugušie atbalsta vēlmi mācīties, darboties un meklēt risinājumus
Pusaudža un jaunieša vecums (12-18)	Identitāte-identitātes sajukums	Attīsta aizvien skaidrākus priekšstatus par sevi, savu individualitāti, saviem mērķiem un vajadzībām. Šie priekšstati ir balstīti uz visu iepriekšējo pieredzi. Nozīme autoritātēm ārpus ģimenes.
Agrīnais pieaugušā vecums (19-25/35)	Intimitāte-sociālā izolācija	Dziļu, noturīgu attiecību veidošana, attiecību diferencēšana, jaunas lomas
Vidējais pieaugušā vecums (26/35-65)	Radošums-stagnācija	
Vecums (65-	Integritāte-izmisums	

Erikson's Stage Theory in its Final Version

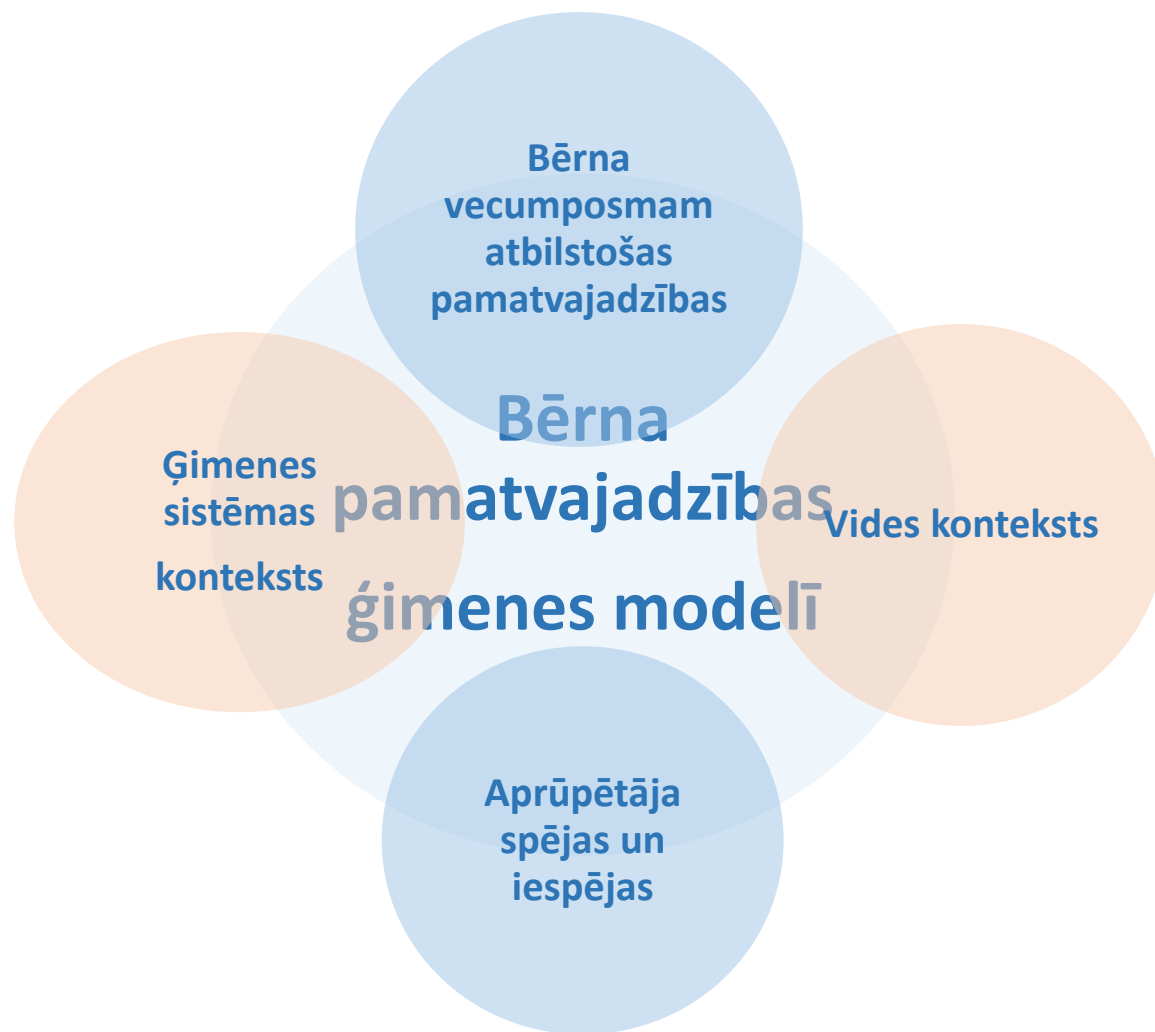
<i>Age</i>	<i>Conflict</i>	<i>Resolution or "Virtue"</i>	<i>Culmination in old age</i>
Infancy (0-1 year)	Basic trust vs. mistrust	Hope	Appreciation of interdependence and relatedness
Early childhood (1-3 years)	Autonomy vs. shame	Will	Acceptance of the cycle of life, from integration to disintegration
Play age (3-6 years)	Initiative vs. guilt	Purpose	Humor; empathy; resilience
School age (6-12 years)	Industry vs. Inferiority	Competence	Humility; acceptance of the course of one's life and unfulfilled hopes
Adolescence (12-19 years)	Identity vs. Confusion	Fidelity	Sense of complexity of life; merging of sensory, logical and aesthetic perception
Early adulthood (20-25 years)	Intimacy vs. Isolation	Love	Sense of the complexity of relationships; value of tenderness and loving freely
Adulthood (26-64 years)	Generativity vs. stagnation	Care	Caritas, caring for others, and agape, empathy and concern
Old age (65-death)	Integrity vs. Despair	Wisdom	Existential identity; a sense of integrity strong enough to withstand physical disintegration

	Age		Crisis	Virtue	Description	Freud
Stage 1	0-1		Trust vs Mistrust	Hope	At this stage babies learn to trust that their parents will meet their basic needs. If a child's basic needs aren't properly met at this age, he or she might grow up with a general mistrust of the world.	Oral
Stage 2	2-3		Autonomy vs Shame & Doubt	Will	As toddlers, children begin to develop independence and start to learn that they can do some things on their own (such as going to the toilet). If a child is not encouraged properly at this age, he or she might develop shame and doubt about their abilities.	Anal
Stage 3	4-6		Initiative vs Guilt	Purpose	As preschoolers, children continue to develop more independence and start to do things of their own initiative. If a child is not able to take initiative and succeed at appropriate tasks, he or she might develop guilt over their needs and desires.	Phallic
Stage 4	7-12		Industry vs Inferiority	Competence	Throughout their school years, children continue to develop self-confidence through learning new things. If they are not encouraged and praised properly at this age, they may develop an inferiority complex.	Latent
Stage 5	13-19		Identity vs Role Confusion	Fidelity	When they reach the teenage years, children start to care about how they look to others. They start forming their own identity by experimenting with who they are. If a teenager is unable to properly develop an identity at this age, his or her role confusion will probably continue on into adulthood.	Genital
Stage 6	20-34		Intimacy vs Isolation	Love	During early adulthood most people fall in love, get married and start building their own family. If a person is unable to develop intimacy with others at this age (whether through marriage or close friendships), they will probably develop feelings of isolation.	
Stage 7	35-65		Generativity vs Stagnation	Care	This is the longest period of a human's life. It is the stage in which people are usually working and contributing to society in some way and perhaps raising their children. If a person does not find proper ways to be productive during this period, they will probably develop feelings of stagnation.	
Stage 8	65+		Integrity vs Despair	Wisdom	As senior citizens, people tend to look back on their lives and think about what they have or have not accomplished. If a person has led a productive life, they will develop a feeling of integrity. If not, they might fall into despair.	

Pamatvajadzību izvērtēšanas kritēriju metodes

Pamatvajadzību kritēriju izvērtēšanas (PIK) metode

Pamatvajadzību (!) bloki:

- A. Bērna fiziskā aprūpe;
- B. Bērna drošība;
- C. Piesaiste un attiecības;
- D. Sociālās attiecības un attīstība;

Pamatvajadzību izvērtēšanas «formula»:

Vecumposms + bērna pamatvajadzība + aprūpētāja tipiskā rīcība (ģimenes/vides kontekstā) + nosacītā «norma» iepriekšējiem kritērijiem = **bērna aprūpes nodrošināšanas atbilstības līmenis**

Izvērtēšanas metodes

- Pamatinformācijas ievākšana (!)
- Specifiski pamatvajadzību izvērtēšana:

A Bērna fiziskā aprūpe – bērna, bērna un vecāka novērošana, mājas vides izvērtēšana, vecāku viedokļa un priekšstatu noskaidrošana, ģimenes «tradīcija», salīdzināšana ar nosacīto normu vecumposmu fiziskās un kognitīvās attīstības kritērijos, augstu un vidēju apdraudējuma risku kritēriju salīdzināšana, ārsta viedoklis, bērna veselības rādītāji, vecāku spējas un iespējas ģimenes sistēmas un vides kontekstā, vecāku reakcijas un rīcība uz speciālistu ieteikumiem izvērtēšana, pārmaiņu dinamika izvērtēšanas laikā.

B Bērna drošība - bērna, bērna un vecāka novērošana, mājas vides izvērtēšana, vecāku viedokļa un priekšstatu noskaidrošana, ģimenes «tradīcija», salīdzināšana ar nosacīto normu vecumposmu fiziskās un kognitīvās attīstības kritērijos, augstu un vidēju apdraudējuma risku kritēriju salīdzināšana, ārsta viedoklis, bērna veselības rādītāji, vecāku spējas un iespējas ģimenes sistēmas un vides kontekstā, vecāku reakcijas un rīcība uz speciālistu ieteikumiem izvērtēšana, pārmaiņu dinamika izvērtēšanas laikā. Apdraudējuma situāciju, kas saistītas ar bērna drošību vēsture kopumā vai noteiktā laika posmā, piem., pēdējā gada laikā.

C Piesaiste un attiecības - bērna un vecāka mijiedarbības novērošana neitrālā vidē, mājas vidē, filmēšana (Marte Meo), Teraplay, smilšu spēles terapijas metode, psiholoģiskā izpēte. Saruna/intervija ar bērnu – projektīvie zīmējumi, specifiskas jautājumu uzdošanas metodes un tehnikas bērniem. Vienlaicīgi fokuss uz bērnu, vecāku un abu mijiedarbību.

D Sociālās attiecības un attīstība - Vecāku izpratne, viedoklis. Objektīvā realitāte – bērnu dārzs, skola, pulciņi, brīvais laiks bērnam un ģimenei kopā, ģimenes tradīcijas, sociālā aktivitāte. Psiholoģiskā izpēte. Iepriekš nosauktās metodes ar specifisku fokusu uz sociālo attiecību un attīstības elementiem.